

DENK GROEP

In de Warande

ACTUELE PROBLEMEN INZAKE VERANKERING

A. UITGANGSPUNTEN

Verleden jaar formuleerde de Denkgroep in de Warande een standpunt omtrent de economische autonomie en het Vlaamse industriële beleid, of anders gesteld “verankeringsproblematiek”, een problematiek die alle ondernemingen, niet enkel de grote en alle sectoren, niet enkel de high-tech bedrijven, aanbelangt en waarbij wij nogmaals wijzen op het feit dat verankering via beslissingsmacht vluchtiger is dan verankering via kapitaal.

Daarbij hanteerden wij de volgende uitgangspunten :

1. vrij verkeer van goederen en kapitaal, gekoppeld aan een gezond sociaal-economisch overheidsbeheer, vormt op termijn de beste werkomgeving voor ondernemingen en het behoud van hun beslissingscentra in Vlaanderen;
2. op middellange termijn moeten een aantal beleidsmaatregelen worden getroffen om een gezond economisch klimaat te realiseren :
 - monopolies vormen in principe een rem op ondernemingen en worden best opengebroken;
 - om meer (Vlaams) kapitaal naar de beurs te laten vloeien, moet de positie van kleine aandeelhouders worden versterkt door een wetgeving die het participeren aan de algemene vergadering aanmoedigt, de aandeelhouders meer vertrouwen moet geven in het beleid (corporate governance) en OBA's transparant en eerlijk doet verlopen;
 - de fiscale bevoegdheid is een essentieel onderdeel van het industrieel beleid en moet dus volledig toebehoren aan de deelstaten;
 - de creatie van pensioenfondsen is noodzakelijk omdat op die manier geld naar Vlaamse bedrijven kan vloeien;
 - via vennootschapsrechtelijke wijzigingen moet een juridische structuur worden gecreëerd waardoor (ook familiale) ondernemingen het beheer en de eigendom kunnen afscheiden.
 - via fiscale wijzigingen moet de mogelijkheid worden geschapen om een dynamische verloningspolitiek (o.a. via aandelenopties) te voeren en mede-eigendom door werknemers aan te moedigen. (De Denkgroep hoopt trouwens dat het denkwerk op het Kabinet van de Federale Minister van Financiën spoedig concrete resultaten oplevert).

B. DE ACTUALITEIT

Gezien een aantal recente sociaal-economische gebeurtenissen acht de Werkgroep in de Warande het nuttig haar vorig standpunt te toetsen aan de actualiteit.

B.1. DE VLAAMSE VERANKERING VAN TRACTEBEL

In sommige kringen gaan na de overname van de Tractebel-aandelen door de Generale Maatschappij stemmen op voor een Vlaamse verankering van Tractebel. Dit gebeurt in de hoop dat een Vlaamse participatie in Tractebel zou leiden tot meer Vlaamse beslissingsmacht in deze holding.

De Werkgroep in de Warande wil waarschuwen voor een zeker gevaar. Het Vlaamse bedrijfsleven heeft zich hoofdzakelijk kunnen waarmaken omdat het actief was op de vrije markt. Een internationale groeistrategie is mogelijk omdat de ondernemingen voortdurend waakzaam moeten zijn voor concurrenten.

De groep Tractebel, daarentegen, is het typevoorbeeld van een onderneming die sterk kon worden dankzij een monopolie, meer bepaald in de energiesector. Dit monopolie, dat zich ook begint uit te strekken in andere nutssectoren, is een remmende factor voor Vlaamse bedrijven.

Door een participatie van Vlaams privé- (laat staan overheids-)kapitaal in Tractebel (of een indirect : in Suez) wordt het monopolistische karakter van de holding gelegitimeerd. Om de kapitaalparticipatie tegen de huidige voorwaarden te laten renderen, is een verlenging van dit monopolie immers noodzakelijk voor de Vlaamse investeerders. Zo'n Vlaamse (mini)verankering van Tractebel is dus contraproductief voor de Vlaamse economie. Het is bovendien erg onduidelijk in hoeverre het monopolie binnen de Europese context nog lang gehandhaafd kan blijven. Het risico bestaat dus dat Vlaamse investeerders een prijs betalen voor een rendement dat er nooit komt.

Daarom stelt de Werkgroep in de Warande zich de vraag of in die omstandigheden het (schaarse) Vlaamse kapitaal niet beter kan worden gekanaliseerd naar andere sectoren zoals in de telecommunicatie, milieu en gasdistributie die een grote toegevoegde waarde bieden aan de Vlaamse economie.

B.2. DE VERKOOP VAN PGS AAN EEN DUITSE GROEP.

In het licht van de voorgaande opmerking betreurt de Werkgroep in de Warande de overname van Plant Genetic Systems door een buitenlandse groep. Het is ietwat triest dat uitgerekend de overheidsparticipant in PGS de aandelen van de hand moest doen, daarmee impliciet erkennend dat zo'n publieke deelname geen enkele garantie inhoudt van het behoud aan beslissingsmacht. Een potentiële cluster werd in de kiem gesmoord.

Het enig probleem is wellicht niet dat PGS te klein was om zich op internationale markten te begeven. Waarom kon Microsoft zijn internationale groeistrategie immers koppelen aan het behoud van de beslissingsmacht van de oorspronkelijke initiatiefnemers? Omdat, enerzijds, het beursstelsel dit toeliet, maar ook omdat er voldoende kapitaal aanwezig

Het is een spijtige zaak voor de Vlaamse economie dat een snelgroeiend bedrijf wordt verkocht aan een buitenlandse groep. Dit leidt op den duur onvermijdelijk, tot een vermindering aan Vlaamse beslissingsmacht in het bedrijf in kwestie, wat dus de groei van de werkgelegenheid in gevaar brengt.

Deze vraag stelt zich des te scherper voor de privésector, zoals de overname van Desimpel, De Witte Lietaer, Marie-Thumas en andere Vlaamse familiale bedrijven bewijst. De vraag is of zo'n situatie kan worden vermeden zonder dat hopeloos verouderde protectionistische concepten uit de kast worden gehaald. Een privé-ondernemer zal immers zijn bedrijf verkopen als men hem een mooie prijs biedt. Zo'n operatie is vandaag door de financieel-economische en juridische context echter bijna onvermijdelijk. Een tegenstrategie dwingt zich op. Een pro-actief beleid kan de omstandigheden creëren waarbij zo'n verkoop en zeker de negatieve gevolgen ervan minder voor de hand liggen.

Eén van de belangrijkste redenen van de verkoop van de bedrijven in kwestie was immers de (niet onmiddellijke, maar zeker te verwachten) nood aan kapitaal om de gezonde groei te kunnen handhaven. Vanaf een bepaald moment kan de bestaande kern van aandeelhouders eenvoudigweg de middelen niet opbrengen om een internationale groeistrategie op een hogere versnelling te zetten. Het nieuwe vermogen kan dan slechts worden aangetrokken mits een verwatering van het overheids- of familiale kapitaal.

De groei en de vermindering van Vlaamse beslissingsmacht gaan voor onze bedrijven hand in hand. In andere landen is dit niet het geval. De overnemer van Desimpel was ironisch genoeg de Britse Hanson-groep, waar de familie Hanson, minderheidsaandeelhouder, het beleid mee bepaalt. Volgens het Angelsaksische beurssysteem wordt het management immers getoetst op zijn financiële prestaties (ook op langere termijn) en minder op de manier waarop het de bedrijfsbelangen van een referentie-aandeelhouder dient. Een participatie in een onderneming is op de eerste plaats een financiële operatie. Zelfs een meerderheidsaandeel leidt er niet per se toe dat de onderneming wordt ingekapseld in een groter conglomeraat, omdat de wettelijk beschermde positie van de minderheidsaandeelhouder dit niet toelaten. Deze situatie wordt in de hand gewerkt door een correcte transparantiewetgeving, rigide overnameregels en een zeer strenge reglementering ten aanzien van de rechten van de aandeelhouders. Een beursgenoteerde onderneming wordt in Londen en New York gewaardeerd naargelang haar financiële prestatie. In een Angelsaksisch georiënteerd beurssysteem hebben succesvolle geleide bedrijven een correcte beurskoers. Zij hebben het bijgevolg minder moeilijk om nieuw kapitaal aan te trekken.

Toch is er in Vlaanderen meer aan de hand. Van de tot nog toe besproken bedrijven zijn er een aantal die eventueel zouden passen binnen een grotere Vlaamse groep. Vooraleer zo'n samenwerkingsoperatie echter kan worden uitgebouwd, is er dikwijls nood aan nieuw kapitaal en eventueel aan een neutrale externe partner die de operatie ondersteunt. Maar zo'n partners zijn dun gezaaid in Vlaanderen ofschoon het potentieel kapitaal er wel aanwezig is.

Daarmee zitten we in de kern van het verankeringsdossier.

C. EEN ONVERMIJDELIJKE EVOLUTIE ?

In vergelijking met andere, ook kleine, landen is de Vlaamse aanwezigheid in de top van de economie erg klein. De verhouding van Vlaamse bedrijven in de Europese Top 500 (Financial Times) versus het BNP bedraagt 4,5 % . In Nederland is dit 38 % . In Denemarken of Ierland resp. 16 % en 15 % . Wil Vlaanderen het Europese gemiddelde bereiken, is naar schatting een kapitaalinjectie van 1000 miljard nodig in de Vlaamse economie. Dit moet mogelijk zijn.. Er is namelijk kapitaal aanwezig in Vlaanderen. Enkele voorbeelden.

Momenteel beheren de gemeenten (via de intercommunales, Omob, het Gemeentekrediet) zo'n 200 miljard aan activa. Dit bedrag wordt momenteel grotendeels gebruikt als middel tegen de Vlaamse verankering, omdat de gemeenten een niet-Vlaamse strategie steunen (via Electrabel-Tractebel, een alliantie met Crédit Local de France/Gemeentekrediet en de ondersteuning van het Luiks-socialistische intercommunale bolwerk door OMOB). Waarom kunnen de gemeenten (in se machtiger dan de Generale Maatschappij) zich niet inzetten voor een Vlaamse strategie ter versterking van het sociaal-economische weefsel in Vlaanderen ? Deze gemeenten moeten dan wel hun lokaal niveau durven overstijgen in het belang van de Vlaamse economie ?

Een ander voorbeeld. De Vlaming investeert naar schatting 3700 miljard in Belgische aandelen (een vijfde van het Belgische vermogen, 30.000 miljard frank, wordt belegd in Belgische aandelen). Nochtans bedraagt de gekapitaliseerde beurswaarde van de Vlaamse ondernemingen slechts 250 miljard frank. Is het echt volkomen ondenkbaar dat de Vlaamse overheid (via fiscale stimuli) een deel van de Vlaamse beleggingen naar Vlaamse ondernemingen doet vloeien ? In dit verband willen wij nogmaals wijzen op het onredelijk "karakter" van het fiscaal wetboek waarbij inkomsten uit risicodragend kapitaal (aandelen) veel zwaarder belast worden dan inkomsten uit niet-risicodragend kapitaal ((staats)obligaties).

Tenslotte willen wij wijzen op het belang van pensioenfondsen. Momenteel beheren de Belgische pensioenfondsen samen ongeveer 200 miljard frank, waarvan 17 % in Belgische aandelen. Ter vergelijking : Nederlandse pensioenfondsen hebben in totaal (omgerekend) 14.000 miljard frank onder hun hoede, waarvan 20 % wordt belegd in Nederlandse bedrijven.

In België wordt momenteel debat gevoerd over de (geleidelijke) overgang van een repartitie- naar een kapitalisatiesysteem voor de pensioenen. Het kapitalisatiesysteem moet de impact van de pensioenfondsen doen toenemen. Een eigen beheer, via de regionalisering van het federale pensioenstelsel moet dit bovendien een extra dynamiek geven

BESLUIT

De gemeentelijke autonomie, de economische en monetaire unie en de solidariteit tussen gemeenschappen zijn drie mooie concepten. Maar momenteel worden ze vertaald als

- 1) dienstbaarheid aan monopolies,
- 2) gebrekkige economische beslissingsmacht en
- 3) een gebrek aan fiscale autonomie van de gewesten.

De drie geschetste deelmaatregelen maken duidelijk dat er wel degelijk ruimte is voor een verankeringsbeleid. Als er hiervoor in Vlaanderen voldoende (ook politieke) wil bestaat, kan men het risico van overnames van bedrijven zoals PGS en Desimpel verminderen. Blijven we conservatief vasthouden aan het bestaande model, zal het beslissingscentrum van nog vele bloeiende bedrijven naar het buitenland verschuiven.

18/10/96